

Menekültügy – kivándorlás

Írta: dr. Polgár György.

a Magyar Izraeliták Pártfogó Irodája ügyvezetője

A Magyar Izraeliták Pártfogó Irodájának legszomorúbb és a magyar zsidóság számára legterméketlenebb tevékenysége az, amelyet a menekültek és kivándorlók érdekében fejt ki.

Szerencsétlen hittestvéreink sorában is a legszerencsétlenebbek azok, akik kénytelenek voltak elhagyni otthonukat, akik elvesztették mindazt, ami életükben érték, szép, jó, nemes volt és ki kellett vándorolniuk számukra idegen országba, ahol barátaitól, rokonaiktól távol, tótlenül kell megvárniok azt az időt, amely számukra újból az életlehetőséget és a szabadságot jelenti.

A szabadságot is várják ezek a szerencsétlenek, mert nálunk Magyarországon zárt internaió-telepeken tengetik életüket és a magyar zsidóság csak azt a legszerényebb lehetőséget tudja nyújtani nekik, ami a fejük feletti fedelet és a legszerényebb élelmezést jelenti.

1941. május végén, amikor e rövid beszámolót írom, 1321 hittestvérünk él internáló-táborban. E táborok közül nyolcat tart fenn a zsidóság, és pedig hatot Budapesten, egyet Dömösön és egyet Gyulán. A budapesti táborok közül az egyik a Pesti Izraelita Nőegylet Országos Leányárvaházának e célra rendelkezésre bocsátott része, ahol 50 kisleány van elhelyezve, viszont a fiatal fiúkat Békés megyében helyeztük el, Gyulán, ahol 60 fiúgyermek van internálva.

E saját táborainkon kívül kettőt a kincstár tart fenn, az egyik a rendőrségi toloncház Budapesten, amelyben ezidőszent 100 hittestvérünk van elzárva, a másik pedig Zemplén megyében, Garany községben van, ahol csaknem 800 szerencsétlen zsidó él rendőri őrizetben.

A toloncházi internáltak rituális élelmezéséről, Garanyban pedig a kóser élelmezésre igényt tartó hittestvérek ily élelmezéséről ugyancsak a Pártfogó Iroda gondoskodik.

Hogy számokban mit jelent irodánk számára a menekültügy, talán elegendő rámutatni arra, hogy 1941. január 1-től április 30-ig, tehát négy hónap alatt a táborok fenntartására, a menekültek élelmezésére, egészségügyi ellátására, ruha-, készpénz- és egyéb segélyezésére 291.000 pengőt fizettünk ki.

Egyedül a garanyi táborba történt befektetések 1940. július havától kezdve mostanáig több, mint 80.000 pengőt tettek ki, mert ebben a táborban villanyvilágításról, vízvezetékéről, betegszobákról, nappali tartózkodási helyiségekről, asztalokról és szekrényekről és a legegyszerűbb egészségügyi berendezésekről nekünk kellett gondoskodunk.

A Pártfogó Iroda e feladatköre fokozottan fontos számunkra, magyar zsidók számára azért is, mert ezekben a táborokban nem csupán külföldről idemenekült hittestvéreink élnek, de azok a ma-

gyarországi születésűek is, akik kellő igazoló okmányok hiányában hontalanokká váltak és ezért őket a hatóság kiutasította.

A bejelentési és anyakönyvezés! rendszer hiányosságai, a kellő gondosság elmulasztása és különösen az a körülmény hogy régebbi évtizedekben hittestvéreink nem fordítottak kellő figyelmet arra, hogy illetőségi és állampolgársági viszonyukat rendezzék, a belföldi zsidóság óriási tömegeire nézve idézte elő a hontalanítás és kiutasítás szörnyű katasztrófáját. Ez az óriási tömeg amelyből az internáltak jelentékeny része kerül ki és ez a tömeg' azonos okokból és a jogszabályok kérlelhetetlen parancsa folytán csak egyre növekszik a visszatért területek zsidóságával.

Így kapcsolódik Pártfogó Irodánk menekültügyi tevékenysége a jogsegélyhez. A táborok szomorú lakóinak sorsa, a táborok és az internáltak számának növekedése már túlnyomórészt azon múlik, hogy vajjon hittestvéreink tudják-e illetőségüket és állampolgársági viszonyaikat tisztázni. Ez az a munka, amelyben Pártfogó Irodánk jogászai és az országban mindenütt felállított körzeti irodák vívják nehéz harcukat hittestvéreink szabadságának és megélhetésének biztosításáért.

A menekültügyi kiadások hatalmas összegre rúgnak és e legszerencsétlenebbeknek csak valamennyire emberséges ellátása igen komoly anyagi áldozatot igényel a zsidóságtól. Szeretném azonban kézen fogni azokat, akik eddig elzárkóztak az adakozástól és elvezetni őket a toloncházba, a táborokba, Garanyba, szeretném, ha látnák azokat, akik ott hittestvéreik segítő kezére vannak utalva és szeretném, ha beszélnének velük és saját fülükkel hallanák tőlük azt, hogy mit jelent menekülni. Nem hiszem, hogy akadna valaki is, akit a látottak és hallottak nem rendítenék meg a szíve mélyéig, bárki legyen is az hittestvéreink közül.

Ezekből a táborokból a kivezető út a magyar zsidók számára állampolgárságuk igazolása, a véglegesen hontalanná vált és külföldi hittestvéreink számára egyedül a kivándorlás.

Kivándorolni pedig zsidónak Magyarországról, 1941. tavaszán valósággal lehetetlen feladat.

1940-ben még 1376 menekült és hontalan hittestvérünket és 398 magyar állampolgárt tudtunk kivándoroltatni Magyarországról. Az a segítség, amelyet a Pártfogó Iroda saját anyagi erejéből bocsátott rendelkezésre a kivándorlóknak, 120.000 pengőt tett ki és átengedtünk e célra a JOINT nemeslelkű adományából 59.000 dollárt.

1940-ben még lehetséges volt számos útvonalon át eljutni az Amerikai Egyesült Államokba, Délamerikába. Sanghaiba, lehetséges volt elküldeni hittestvéreinket Jugoszláviába és Szlovákiába, ahol ebben az időben még aránylag jó körülmények között élhettek a menekült zsidók.

Most 1941-ben Amerika felé már csak egy útvonal vezet spanyol vagy portugál kikötőből New-Yorkba és ehhez az úthoz német, svájci, francia spanyol és portugál átutazó vízumra és természetesen az amerikai beutazási engedélyre van szükség. Egy ilyen utazás fejenként csaknem 3.000 pengőbe kerül és ebből 4-500 dollárérték dollárban fizetendő. Anyagilag azt jelenti ez, hogy 1000 ember kivándoroltatása 3 millió pengőt, tehát több mint a Pártfogó Iroda mai évi költségelőirányzata, de a nehézségeket szaporítja még az, hogy az amerikai zsidóság minden csodálatos

segítő készsége sem tudja könnyen legyőzni a Rooseveltt-féle dollárzárlat nehézségeit. Mindezen nehézségek ellenére is, már az 1941-es évben 60 hittestvérünk vándorolt ki a mi segítségünkkel az Amerikai Egyesült Államokba és további több mint 700 hittestvérünket küldtük el túl a határokon.

A kivándorlók túlnyomó része a zsidóság ősi és örök hazájába, Palesztinába vándorolt. 1941 március 29-én 175 hittestvérünk, április 29-én 107 hittestvérünk és végül május 9-én 171 hittestvérünk indult útnak legális bevándorlási engedéllyel Palesztinába és minden szörnyű nehézség és fenyegető veszedelem ellenére itt simán és rendben megérkeztek Erecbe.

Az 1941. május 9-i utolsó csoportban 150 volt a gyermek. Ez volt az első gyermek-alija, amely Magyarországról elindult és eljutott Palesztinába.

E gyermekek jelentékeny része az internáló-táborokból került ki, a többiek magyar állampolgárságú fiatal zsidó fiúk és leányok voltak, akik valamennyien az elválás és a reménykedés-váltakozó izgalmával indultak útnak.

Csak aki látta ezt az indulást, látta a táborokban visszamaradó internált szülők fájdalommal vegyülő örömét azon, hogy legalább gyermekeik számára ütött a szabadulás órája, csak aki látta ezeknek a gyermekeknek az örömét, hogy ismét dolgozhatnak és szabad, munkás, dolgos ember lehet belőlük, csak az tudjam megérteni, hogy mit jelentett számukra ez a kivándorlás.

És csak aki látta a magyar zsidó fiúk és leányok búcsúzkodását, az tudja, hogy mit jelentett az ő számukra és mit jelentett nemcsak szüleik, de az egész magyar zsidóság számára az ő távozásuk.

Ezek a gyermekek elvitték magukkal kitörölhetetlen emlékeként annak a földnek szeretetét, amelyen születtek, azoknak a tájaknak a képét, amelyeken éltek és amelyeket csukott szemmel is látni fognak életük végéig. Elvitték magukkal azokat a neveket, amelyeket a magyar történelem ragyogó értékeiként tanultak meg, a verseket, amelyeket magyar költők írtak és amelyekről ezek a gyermekek nemcsak hitték, de joggal hitték, hogy ezek a tájak, ezek a nevek, ezek a versek az övéik is.

De el kellett menniök, hogy mindazokat a értékeket, amelyek az övéik, mindazt a tudást és mindazt az akaratot, amely bennük él, szabadon fejthessék ki és ismét dolgos értékes és megbecsült tagjai legyenek az emberiség közösségének.

És a mi Pártfogó Irodánk büszke arra, hogy ezeket a gyermekeket és mindazokat, akik a kivándorlás fájdalmas útjára léptek, hozzásegítette ehhez a jövőhöz.

Kivándoroltatni nehéz és végtelenül fájdalmas feladat. Ezt a feladatot csak az egész magyar zsidóság segítségével lehet akár csak kis részben is megoldani.

Tűrhetetlenül bízunk benne, hogy a magyar zsidóság végül is ráeszmél arra, hogy minden anyagi erejének megfeszítésével össze kell fognia a pártfogó feladatok teljesítésére.

Enni kell adni, ruházni kell, hajlék kell, tanítani kell, mesterséget és megélhetést kell adnunk hittestvéreink kezébe.

És el kell látnunk emberileg azokat, akik a legszerencsétlenebbek közöttünk, el kell látnunk a menekülteket és meg kell látnunk számukra a kivezető utat a táborokból a szabadságba.